

A HÉTKÖZNAPI DOLGOK ÉS SZAVAK TEOLÓGIÁJA

Az emberi élet fontos eseményei a hétköznapokon játszódnak le. Sokak számára a hétköznap csak ébresztőóra, koránkelés, utazás, tele utca, ember-tömeg, parkolóhely keresés, elkésés, egyhangú munka, ugyanazon emberek, idegremenő munkatársak, munkanorma, gyors és éppen nem jó ebéd, napi traccs, esti háztartásvezetés, fáradtság, kötelező televízió. Mégis nem annyira a munka ad negatív színezetet a hétköznapnak, mint az a nyomasztó érzés, hogy a napi teljesítményben eredményeket kell felmutatnunk; a felettesek pontosan ellenőrzik a munka minden szakaszát; egyes napokon túlzottan nagy a hajsza; a legtöbb munkahelyen semmi lehetőség nincs alkotó kezdeményezésre; az emberi személyiség kis, jelentéktelen kerék marad a komplikált gépezetben; az egyes ember munkája teljesítésében csak saját funkcióját látja, de nem érti az összefüggést az egészszel.

Terhes a személytelen szerkezet, melynek az egyes dolgozó alá van rendelve és ki van szolgáltatva. Bosszantó, hogy csak munkaereje számít; hogy személyi szükségleteire, kívánságaira, gondjaira nincs az üzem tekintettel. Bénító a munkatársak versengése, könyöklő magatartása, törtétese, haszonlesése, előnyszomja, fondorlata a háttérben. Az ember tehetetlen az apparátussal és a meglévő struktúrákkal szemben. Az is kiábrándító, hogy nélküle is minden tovább megy.

Ezért veszítik el sokan kedvüket. Nem védekeznek és nem emelnek panaszt. Vannak ugyan bizonyos demokratikus játékszabályok minden üzemben, de nagyon sokszor már a dolgozó megkérdése előtt eldöntik a specialisták és felettesek, hogy mit kell tenni a jövőben. Az egyes ember csak helyeselhet, de nem választhat és nem dönthet, mert kellő információk hiányában nincs komoly súlya.

További sötét árnyékot vet a hétköznapokra az a tény, hogy az egyednek a társadalom divatos elvárásaihoz kell alkalmazkodnia: öltözködjék állásának megfelelően, tájékozódjék a napilapok cikkeiről, a televízió adásairól, a show-hősök szerepléseiről. Az is meg van szabva, hogy ki mit engedhet meg magának vakációban, lakásberendezésben, autómárkában. Mindenki akar „valaki” lenni.

Nagy teher lehet a napi pontos megjelenés és munkakezdés, mert a munkanem független az időjárástól és a munkaidő letelte után további bosszúságok várnak otthon, a családban.

Ezzel szemben áll a hétköznap rengeteg pozitív oldala. A legtöbb ember a napi munkával keresi meg kenyerét családjá számára is. Ha nem szerenti saját maga fenntartása, ösztönzi családjá jólété. Ki-ki napi munkájával biztosít magának és családjának egy bizonyos függetlenséget; keresetével, megtakarított pénzével gazdálkodhat a szükség idején. A hétköznap munká

egyik nagy pozitívuma, hogy a legtöbb ember nem bírná elviselni a tétlenséget és ezért örül, ha dolgozhat. Munkahelyén találkozik embertársaival, ott szerez tudomást mások örömeiről, gondjairól; ott adhat vagy kaphat tanácsot, segíthet, közvetíthet, barátkozhat. Sokan munka közben helyesbíthetik és egészíthetik ki információjukat, tudásukat, elgondolásaikat és lesznek emberibb emberré.

Hétköznapjaink adnak valamit „az új égnek és új földnek“ abból a dimenziójából, melyre ígéretet kaptunk, és melyet mindegyikünk valamiképpen napi munkájával, szorgalmával, erőfeszítésével, odaadásával, hitével és szeretetével készít elő. Ehhez azonban szükséges, hogy „az új ég és új föld“ fényében is lássuk hétköznapjainkat. Ha megtaláljuk életünkben ezt az új látásmódot, akkor másképp fogunk gondolkodni a „szürke“ hétköznapokról. Az új látásmódban a hétköznapok olyan termőfölddé lesznek, melyen emberi életünk vetése zöldellik, gyümölcse érik, aratását csürebegyűjtik.

A hétköznapok persze a hívő ember szemléletében is szürkék és azok is maradnak. Ostoba hazugság lenne arannyal díszíteni őket. De épp ez a kép vezet tovább annak megértésében, hogy mi is az új látásmód a hétköznapi dolgok teológiájában.

A szürke több szín összekeveredése. Szürkén látom a világot akkor, ha rossz szemüveget teszek fel, vagy ha köd fed be előttem mindent áthatolhatatlan lepellel. Szürkének látom a világot, ha nem tudok többé különbséget tenni a hétköznap és ünnepnap, a munka és a pihenés, a reggel és az este között. Elszíntelenedik a felfogásom, ha már eleve azt gondolom, hogy bizonyos dolgokból semmi eredmény sem származhat; minden és mindenki ismertnek számít, már eleve „tudom“, hogy viselkednek embertársaim, akikkel naponta dolgozom. Szürke az életem ha meg vagyok győződve, hogy minden sablonosan történik és nem várok többé semmi újat, nem érdekes és nem érdemes többé a mindennapok gondjaival és problémáival küzdeni. Feladtam önmagamot és a világot: vesztiesen visszavonultam. Nem tudok és nem is akarok a következő lépésnél tovább látni életutamon. Nem vagyok képes ráeszmélni, hogy ünnepnapok és lelkes órák is vannak az életben.

Ha felfedezem, meglátom a mindennapok szürkességében, ebben a nagy egyvelegben, az egyes alapszíneket, és érzékelem árnyalatait, vonatkozásait, akkor sejtek meg valamit a mindennapi dolgok teológiájáról, annak „az új éggel és új földdel“ való vonatkozásáról. S ekkor a szivárvány különféle színeiben ragyog előttem a hétköznap a maga 24 órájával, nyílt vagy rejtett lehetőségeivel, reggelével és estéjével, útjaival, munkájával: a szabadidő és játékok, éhség és szomj, evés és ivás, találkozás és egyedüllét, hallgatás és társalgás, zene és lárma, járás-kelés és pihenés színjátékával. A munkanap kiszíneződik növényeivel és virágaival, fénylő napjával és párás-ködös esőjével, gondjával-bánatával és örömeivel, elszánt akaratával és lágy érzelmeivel, számító gondolkodásával és tapintatos megértésével, megszokott dolgaival és meglepő eseményeivel, az egészséggel és betegséggel, ajándékaival és követeléseivel. Az itt felsorolt

dolgok és élmények mindegyike érdemes arra, hogy elébe tegyük „az új ég és új föld” prizmáját és vizsgáljuk vonatkozásainak színezetét.

Az emberi életben nincs borzasztóbb, mint amikor valakinek minden és mindenki közömbössé, magától érthetővé válik. „Napi élményeink akkor lesznek mélyek, írja Robert Musil, ha megszabadítjuk őket a szokás hatalmától.” Ha valakit nem gyötör többé semmi kíváncsiság, ha elnémulnak elevenbe vágó kérdései, nem csörgedezik benne a csodálkozás patakja és elvakul benne a gyermeki éleslátás, akkor feladta emberi életét annak minden isteni vonatkozásával.

„Csak a szívvel látunk jól. A lényeges láthatatlan marad a szemnek.” Ez az az új látásmód, melyet Antoine de Saint-Exupéry Kis hercegében a róka nyílvánít ki a kis hercegnek. „Szívvel látni” a lényeges belső meglátását és meghallását jelenti. Ez egészen más, mint amit szemmel és füllel veszünk magunkba. „Szívvel látni” annyi, mint a dolgok mélyét ragadni meg és azt fogni fel, ami a jelenségek mögött van. Ehhez a látásmódhoz nem szükséges a róka ravaszága vagy a hiúszemek élessége, csak a szívnek, az ember középpontjának erőssége. Rainer Maria Rilke írja: „Ha hétköznapiod szegényesnek látszik, ne a hétköznapiodot vádold, hanem önmagadat, mert nem vagy elég erős ahhoz, hogy felidézsd hétköznapiod kincseit.”

A mai kor kereszténye számára nincs émeljítőbb és útlatosabb, mintha valaki jámbor szándékkal mindent idealizál, hazudva szépít és édesít. „Az új ég és az új föld” szemszögéből nézve is maradjanak a hétköznapiok annak, aminek lenniük kell: „A hit küzdőtere, a józanság gyakorló iskolája, a türelem gyakorlata, a nagyozolás és a hamis ideálok leleplezése, az igazi szeretet, a maradandó hűség, a hiteles tárgyilagosság csendes alkalmai.” (Karl Rahner) A keresztény számára ezekben fakad az igazi bölcsesség forrása.

A hétköznapiok szerény és becsületos elfogadásában, magunkévá tételében rejlik az az örökösen megújuló és csendes titok, amit isteni kegyelemnek nevezünk. Ahol ilyen szemlélettel rendelkező keresztény él, ott kibonthatja a maga szabad és felelősségteljes munkálkodásában a valóság rejtett kincseit. A mindennapi kicsiségek olyan lényegesen vannak beágyazva az emberi életbe, hogy a hittel, reménnyel és szeretettel belenyúlnak az isteni dimenzióba. Hisz Istent sugározunk azokkal a tettekkel, melyek elszakítanak az önzéstől; a gondoskodással, mellyel magunkat elfeledve embertársainknak szolgálunk; a türelemmel, mely csendessé és bölccsé tesz. A hétköznapiok kicsi dolgaiban mérhetetlen mélységek vannak; a mindennapos szürkeségben ők az örökkévalóság hírnökei, küldöncei. Mindig többet tartalmaznak, mint mutatnak. Olyanok, mint a vízcsepp, melyben az egész ég tükröződik; az igazi valóság életünkre eső fényjeleinek reflektorai.

Legyünk tehát tapintatosak a hétköznapiok fénytelen, fakó tárgyaihoz, dolgaihoz, szavaihoz. Ők csak akkor ingerelnek, ha ingerülten közeledünk feléjük; csak akkor untatnak, ha nem értjük őket; csak akkor tompítanak és érzéstenlétnek el, ha hamisan kezeljük őket.

Van a tárgyaknak könnyük. Érzem olykor,
hogy sírnak a szobámban nesztelen;
sötétedő, sejtelmes alkonyokkor
bús lelküket kitérítik meztelen . . .

Nézem, hogy elhagyja magát az asztal,
silány terhét emelni unja már.
Az ágy, mint akit senki sem vigasztal,
gyötrelmes éjet önmegadva vár . . .

Szégyenlett kínjuk fájlalják a képek,
szegekre fölfeszített vértanúk,
s mint este egyedül maradt cselédek,
sírnak a tárgyak, bárha nincs szavuk . . .

(Babits: Sunt lacrimae rerum)

A mindennapi élet dolgai józanná, szerénnyé, egyszerűvé és igénytelenné teszik azt, aki a szívével és szemével nézi az életet. Talán nehéz lesz, ezt az új látásmódot megtanulni. De ez készíti elő bennünk arra, hogy az örök élet ünnepnapjához közeledjünk, melynek asztalát nem az emberi ízlés teríti meg, hanem az isteni kegyelem.

* * *

A ház

Ha esik az eső, felesleges a kérdés, miért szükséges a ház. Mégsem elég a ház célját kutatni. Kérdezni kell azt is, mi a ház értelme.

A medve barlangja, a róka lyuka, a madár fészke a természetes világ eleme, egyik tartozéka. A ház azonban több: természet, melyet az emberi szellem alkotott és szépített. A tiroli hegyek faszindelyes házai, a Fekete erdő kakukkórási otthonai önmagukban rejtik és értelmezik a táj géniuszát éppúgy mint a magyar puszta nádfedelese, szalmazsuppos kunyhói. De bennük van a vidék lakóinak szellemi kifejezőképessége is. Talán akkor értjük meg igazán, mit jelent a ház, ha az ember valahol Istennek emel házat. Isten házában ugyanis kommunikál az emberi világ gazdagsága az isteni nagysággal. Isten házában az az értelme, hogy kifejezze ezt a viszonyt. Ezen viszony érzékeltetésében van a templomok szépsége.

Kinek van saját háza? Legtöbb embernek meg kell elégedni egy lakószobával, szép vagy többé-kevésbé csúnya szállással, a bérletások kis „nyulketrecével.” Mégsem a tulajdonjog fontos a saját háznál, hanem az a négy fallal körülfalazt tér, melyen belül kibontakozhat, megnyilvánulhat az emberi lény; az, ahol kiszűrjük a világ piszkát; ahol hont, ott-hont találunk; ahova nem jut el a világ tülekedése és moraja; ahol nemcsak fedél alá kerülünk, hanem hajlékra is lelünk; ahol lakhatunk. Könnyes szemekkel írja Petőfi a Távolból: „Kis lak áll a nagy Duna mentében; / Óh, mi drága e lakocska nékem.” Az idegenben megértette a költő, mi a családi ház értelme. Itt van az a sérthetetlen, belső életkör, ahol kifejezésre juthat a leggyengédebb emberi gesztus is; ahol a be-

teg, a gyenge, a szenvedő, a veszélyeztetett vagy eltévedt családtag is felvételt, menedékhelyet és elismerést talál. A ház adja meg az embernek azt a lehetőséget, hogy egyrészt szabaddá tegye magát a világtól, másrészt erőt gyűjtsön a világgal való találkozásra.

Miért olyan jelentős a házba bebocsátást nyerni, felvételt találni? Miért van az, hogy az ajtó, a küszöb visszatart? — Az embernek szüksége van privát szférára, é l e t t é r r e , a h o v a b e t é r , a h o v a v i s s z a t é r é s a h o v a m e g t é r ; a z a h e l y , a z a t é r , m e l y e l ő t t a z i d e g e n k i t é r , v a g y a h o l e l t é r . — A házba való b e t é r é s ö s z s z e k a p c s o l ó d í k a m e g t é r é s s e l , a m a g u n k b a t é r é s s e l , a m a g u n k b a s z á l l á s s a l . I t t t ö r t é n i k a z a v á l t o z á s é s á t a l a k u l á s , a m i e m b e r i m i v o l t u n k a t f e l f r i s s í t í é s m e g ú j í t j a . E z é r t l e s z a h á z t a l a n b ó l h a z á t l a n , a z o t t h o n n é l k ü l i b ó l o t t h o n t a l a n : ö n m a g á t ó l e l i d e g e n ü l t , ö n m a g á v a l m e g h a s o n l o t t .

Nagy a különbség a szegény és a csavargó, kalandor között. Az elsőnek nincs módjában házat, lakást szerezni. A kalandor, a „csöves” nem akar magának házat: szertelen szabadságra törekszik, irtózik minden kötöttségtől, azaz felelősségtől, mely a kötöttség velejárója.

De nem mondta-e Jézus: „A rókáknak van vackuk, az ég madarainak fészükük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania?” (Mt 8,20) Valóban! Ezt azonban mély fájdalommal közölte Jézus, mikor életáldozatáról, szegénységéről beszélt. Önkiüresítésében, a „kenózisban” (Fil 2,7) önmagára vette a házatlan hazátlanságot is, hogy visszavezessen az idegenből az Atya házába, ahova tartozunk, ahol otthonra van jogunk, ahol örök hazára találunk, mert Ő készít nekünk öröklakást. „Atyám házában sok lakás van... Azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek. Ha aztán elmegyek és helyet készítek nektek, újra eljövök, és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok” (Jn 14,2-4).

Isten Fia az isteni élet b e n s ő s é g e s s é g é b ől j ö t t e l h o z z á n k , k i a z I s t e n t ől e l s z a k a d t v i l á g b a , h o g y k ö z ől t ü n k l a k o z v a , k ö z ől t ü n k „ s á t o r o z v a ” (J n 1 , 1 4 é s J e l 2 1 , 3) h á z a t , e g y h á z a t a d j o n n e k ü n k , e g y ú j é g b e n é s e g y ú j f ö l d őr e n (J e l 2 1 , 1) . É p p e z t a k a r t a m e g a k a d á l y o z n i a b ű n ős e m b e r , a m i k o r a v á r o s f a l a i n k í v ű l , a z e m b e r i k ö z ős s é g b ől k i v e t v e s z e g e z t e t i k e r e s z t r e . D e h í á b a r o m b o l j á k l e t e s t é n e k t e m p l o m á t , e z t a z i s t e n h á z a t (J n 2 , 1 9) . Ő h a r m a d n a p r a — f e l t á m a d á s á v a l — ú j r a f e l é p í t i a z t .

„Dicsőséggel telt ház néz minden ország fölé messze-messze; örök kőből építette Isten mesteri keze. Isten, dicsérünk téged. Isten, magasztalunk téged. Mindig óva legyünk házadban, — engedd!” (Ein Haus voll Glorie schauet weit über alle Land, aus ewgem Stein erbauet von Gottes Meisterhand. Gott, wir loben dich; Gott, wir preisen dich; o lass im Hause dein uns all geborgen sein! — Joseph Mohr)

* * *

Az út

Ha utat látok, főleg ha mezei úton járok, életem útjára, erre a hosszú, kanyargós, változatos, fásztó vándorútra gondolok. — Az utak az emberi élet barátságos, feltűnés nélküli kísérei.

Az országút, a vasút, az autót út vigyázatra int, veszélyre figyelmeztet. Az ilyen utak rá vannak kényszerítve a tájra; racionális, emberi önkénytől függő vonalvezetéssel vágják át a tájat, uralják a vidéket. — A mezei út az emberi alázat és hódolat megnyilvánulása a természetben. Ez az út nem keresi önmagát, hanem átadja magát, vakként engedi magát vezetni a természettől, a tájaktól, vidékektől. Türelmesen, szerényen, engedelmesen odasímul és hozzáidomul a dombokhoz, völgyekhez. Ez az út olyan, mint a szegény, aki ajándékokból él: a fáktól kapja az árnyékot, a forrásoktól a vizet, a virágoktól és fűvektől az illatot, a házaktól és az udvaroktól a meleget, az életet.

Az úton, az utcán, a járdán járunk-kelünk. Ezért lesz az út a mindennapi életbölcesség szimbóluma: a mindennapi élet dolgait nem lehet mindig föl-fogni, de lehet őket kísérni. A bölcsességet sem lehet az iskola padjain tanulni, racionálisan megszerezni, hanem az életúton kell megélni, tapasztalni, ízlelni. A latin sapientia a „sapere”, ízelelni igéből származik, míg a görög „sophia” tartalma: az egészséges gondolkodás.

Az úton járni kell éppúgy, mint az életúton; akkor is, ha tűző nap alatt vezet vagy mindent beborító ködön át; akkor is, ha alig kitaposott, keskeny ösvénnyé lesz vagy kanyargós szerpentinné.

Az országút, a vasút, az autót útja a tömegek útja. Esetről-esetre kell eldönteni, hogy milyen irányban megyünk rajtuk. — A mezők útjáról, a faluk és városok utcáiról, a járdákról tudjuk, hova vezetnek, mintegy önmagukban hordják céljukat, irányukat. Rajtuk minden lépéssel közelebb jutunk a megérkezéshez.

Jézus azt mondta magáról, hogy Ő az út (Jn 14,5). Az Apostolok Cselekedetei szerint a keresztények Jézus „útjának emberei” (9,2). A megdicsőült Krisztus a keresztény ember életútjának utolsó állomása. Jaj neki, ha elhagyja Jézust, az utat, mert nem jut el a megdicsőült Krisztushoz, életútja céljához.

* * *

Az ajtó és a kapu

Ajtó előtt állni — legyen az díszes vagy egyszerű, alacsony vagy magas — annyi, mint gondolatainkat összeszedni. Talán zárva van az ajtó és önmagammal, gondolataimmal maradok. S a zárt ajtó megérteti velem, hogy mi az: Kívül és belül.

Ha egyszer megnyílik előttem egy ajtó és átléphetek küszöbén, változás történik velem: vagy fogadnak vagy visszautasítanak, felszabadulok vagy fogoly leszek; szegényebb vagy gazdagabb. Minden ajtó, melyen átlépek, alakít valamit az életemen. Ugyanígy a kapu is.

A születés kapuján át léptünk ki az anyai test védő és éltető oltalmából emberi sorsunk védtelenségébe, kiszolgáltatottságába. — A halál kapuján át lépünk be a sír szűk kamrájába és az isteni élet védeltségébe. Egész életünkben ajtókon és kapukon lépünk át: újjászületéseken és a halál vissza-visszatérő folyamán, míg egyszer átkényszerít a mindent magával sodró folyam Vaskapu szo-

rosán. Állandóan kilépünk önmagunkból a szabadság tág terébe, és állandóan belépünk a halál kapuján a szeretet önzetlenségébe. Ezt az átmenetet és változást jelenti az ajtó és a kapu. Ezért állította a római az új év kezdetére a kapu istenét Jánuszt, és nevezte az új év első hónapját januárnak.

Ha egy ajtón kopogok, az ajtót nyitó számára testvér vagy ellenség, angyal vagy csábító lehetek. Egyszer számot kell adnom minden belépésért és kilépésért.

Ha kopognak ajtómon, állhat a halál életem ajtaja előtt. De az is lehet, hogy ezerféle alakban és formában az kér bebocsátást és felvételt, aki ezt íratta szent Jánossal: „Nézd, az ajtóban állok és kopogok. Aki meghallja szavam és ajtót nyit, bemegyek hozzá, velem eszem, ő meg velem” (Jel 3,20).

* * *

A pad és a szék

Hányszor látunk a városok parkjaiban padon ülő öregeket! De dolgoz falvainkban is szokás volt esténként, vasárnaponként a ház előtti padkán ülni. – Aludni szükséges, hogy erőt gyűjtsünk a következő napra. Menni is szükséges, hogy különféle teendőket elintézzünk. Állni is szükséges, míg ránk kerül a sor az üzleti kiszolgálásnál. De egy padon ülni és báméskodni... Semmittevés? Lustaság? Ideiglenes bémulás? Tétlenség?

A padon ülő nézeget, gyűjt, koncentrálni, magába engedi a járókelők életritmusát; kilép szándékaiból, élete hajszájából, hogy tanúja és egy darabon kísérője legyen az előtte elmenők lüktető életének. Öregotthonaink lakói tudnak csak így nézni ablakaikból a nyüzsgő utca forgalmára.

Az álló ember tervez és cselekszik. Akarati elhatározás rajzolódik arcára. Azért nézi az embereket, az eszközöket, a dolgokat, hogy bevonja és felhasználja őket céljára. Az álló embert szándékok mozgatják. – A padon ülő talán elfeledkezik a nézegetésben önmagáról, de nem veszít el semmit öntudatából. Csak a fekvő ember sülyed tétlenségbe; csak a fekvő képzeletének körvonalai mosódnak lassan el és veszít el valamit öntudatából. A padon ülőnek elhomályosulnak ugyan szándékai és céljai, de éber marad öntudata, személyiségének ereje. Amíg nézegetve gyűjti benyomásait, megtalálja helyét környezetében. Az ülő ember nyugalma nem lehet összehasonlíthatni sem a fekvő restségével, sem az álló duzzadó energiájával. Az ülő nyugalma higgadság, önuralom, egy bizonyos távolságból való részvétel, zajló életet kísérő függetlenség.

A bírósági tárgyalást vezető bíró ül bírói székében. A vádlott szintén ül a vádlottak padján. Szótlatlanul, de odaadó figyelemmel kísérik az ügyvéd védőbeszédét, aki áll. A bírói szék ítélete akkor lesz igazságos, ha a törvények alkalmazásában megmarad a tárgyilagosság. – Az uralkodó is ül királyi vagy császári trónján. A római hivatalnok megkülönböztető jele volt a „sella curulis”, az elefántcsontból készített szék. Egy bizonyos helyzetet az ural, népe

felett az a király uralkodik igazságosan és jóságosan, aki rendíthetetlenül ülni tud és ülve marad székében. De jaj annak, akinek székén fűrészelnek. Jaj annak, akinek fel kell állni székéből vagy le kell szállni trónjáról, hogy küzdjön az aréna porondján.

A parkok fái alatt gyakran hív bennünket pihenésre, nyugalomra, összeszedettségre, szemlélődésre egy-egy pad vagy szék. A hegyek panorámája tárul ki az alpekekben a sétányok vagy a vándorutak pihenő padja előtt. Felemelő érzés egy izzadságos túra célpontjában a padkán ülni és a megtett útra nézni, a csak onnan nyíló kilátásban gyönyörködni. Ezek a mindennapi képek szerényen és talán szürkén, de utalnak a szenvedése és föltámadása után égbe szállt Fiúra, akihez a Te Deum hálaadásában így imádkozunk: „Isten jobbján ülsz most széked; Atyádéval egy fölséged. Onnan leszel eljövendő, mindeneket ítélendő“.

* * *

A torony

Ha a katedrálisok tornyaira, a várak védőbástyáira, a kastélyok erkélyeire, a hegyek kilátó- vagy a templomok harangtornyaira nézünk, felcsillan előttünk a torony értelme: felülmúlni a mélységeket, leküzdeni a lapályokat, kitörni a föld nehézségi erejéből. A torony új dimenziót nyit meg: égbe mutat, magával ragadva, a mélységekből felemelve az emberi szellemet, égbe tör.

Vannak tornyok, melyek félelmesen fenyegetve merednek a tátongó ürbe; mint egykori királyi fenségek, akik előtt porba hullott minden alantas, mert ők voltak az állam. Az ilyen tornyok félelmetesek és hátborzongatóak, mint minden emberi nagyság és hatalmasság kísértetiesen sátáni lesz, ha nem ismeri többé a közösségvállalást a kicsivel, a szegénnyel, az alázattal. Ahol nincs többé harmónia a Fent és a Lent között, ott idegennek érzi az alattvaló a főnököt, ott hangzavar van még a hanghordozásban is a Kis és Nagy között. Még a diák is megveti felvágó osztálytársát. „Mert jegenyefák, jegenyefák nem nőnek az égig“ — énekli mély életbölcsessel a magyar.

A felhőkarcoló, a televíziós antenna, a gyárkémény, a kürtő, mely alacsony talpazatból szökik a magasba — a technika csodálatos vívmányai, magasak, de nem nagyok: hiányzik belőlük a torony méltósága. Ilyen magaslatok is szűkegesekek. Micsoda katasztrófák történhetek volna a középkorban tűztornyok nélkül? Hány őrtorony őrködött figyelmesen a polgárok békés nyugalma felett? San Gimignano tornyai a középkori város előkelő családjainak hírnevét emelik még ma is magasba. Az Eiffel-torony karcsú kecsességgel mutatja Párizs halhatatlan szépségeit a turistának.

Hányszor szédítette meg a torony égbe törekvése az embert azzal, hogy magas fenségéből kevély uralomvágy, a nagyságból nagyzolás lett! A sátán is a templom tornyára vitte fel Jézust, onnan mutatta meg és ígérte meg neki a világ minden hatalmát, mintha mindenek felett rendelkezett volna. A koncentrációs táborok őrtornyai elfojtottak minden ellenállást a hatalom bitorlóiával

szemben. A babiloni torony építői a torony magasságával akarták beírni nevüket a történelembe (Ter 11,4).

Ha csak azért épít az ember tornyot, hogy nevet, hírnevet csináljon magának, akkor elveszíti nevét: emberi nevét!

* * *

Igen

Hétköznapjainkat hétköznapi szavak kísérik. Keresetlen vagy megfontolt, építő vagy romboló, közönséges vagy szívből jövő szavak. Ha valakit senki sem szólít meg, ha valaki kérdését szó nélkül hagyják, azt kirekesztik a társaságból. A szavak közösséget teremtenek, míg a hideg hallgatás halálos lehet.

Egyszer démontól megszállt némát hoztak Jézushoz. „Mihelyt kiüzte belőle a gonosz lelket, megszólalt a néma“ (Mt 9,32). — Ha elzárkózom, ha nem akarok többé szavaimmal az emberekkel közösségbe lépni, ha egyszerűen — valami okból — tartom a számat, akkor a némaság démona fenyeget. Ellenben, ha megszólítom azt, aki szavamra vár, ha merek egy-egy bátor szót ott és akkor, ahol erre szükség van, akkor a halálos csend démonait űzhetem ki ma is. Mi lenne a szicíliai maffiából, ha a gyilkosságok szemtanúi a bosszú félelmet leküzdve megtörnék egyszer taktikai hallgatásukat? Mi lenne sok családi körből és öregotthonból, ha nem kellene a tagoknak esténként a televízió bemondójának társaságára várni?

Milyen jól esik a problémákkal teli hétköznapokban egy „Igen“. Különösen, ha ez a szó a válasz kérdésemre: Megkaphatom ezt az állást? Szabad még ez a lakás? Egészséges leszek még egyszer, doktor úr? — Ki tudná leírni a szerelmes örömet, ha igenlő választ kap kérdésére: Igazán szeretsz? Nem véletlen, hogy az evangélisták közül épp a szeretett tanítvány, János jegyezte fel a feltámadt Krisztus háromszoros kérdését: „Simon, János fia, szeretsz engem?“, és Péter háromszoros igenlő választát.

Minden Igennél arra várunk, hogy az emberek elfogadjanak, elismerjenek bennünket. Sokszor nagyon gyorsan tartunk a másiknak „fejmosást“, de olyan nehéz a másik „lábát“ megmosni. Igent mondani annyi, mint a másikat elfogadni. „Fogadjátok el egymást, amint Krisztus is elfogadott benneteket!“ (Róm 15,7).

A keresztyén ember számára a keresztség adja meg azt a biztonságot, hogy Isten elfogadta az üdvösségre, Igent mondott életére. A gyermekek keresztelezése számunkra — minden problématikája ellenére — annak megvallása, hogy Isten kegyelme tesz bennünket igazzá, elfogadott gyermekké, nem pedig az egyéni, emberi erőfeszítés. Luther nagyon nehéz, emberi szeretet nélküli gyermekkorra rávetette árnyékát egész életére. Ezért írta mély depressziói idején ezt a mondatot krétával asztalára: „Meg vagyok keresztelve.“

Minden emberi Igen annak a veszélynek van kitéve, hogy elveszti kellemes csengését, elfásul, eltompul, semmivé lesz. Ezért ismételjük meg újra meg újra kérdéseinket. Lehetséges egy olyan Igen, mely tart minden viszontagsá-

gon át holtomiglan-holtodiglan? Mi hiszünk abban, hogy Krisztus Igenje az emberre Atyja örökös Igenjét adta tudtul. „Az Isten Fia, Jézus Krisztus, akit mi köztetek hirdettünk, nem volt Igen is meg Nem is, hanem az Igen valósult meg benne. Isten valamennyi ígérete Igenné vált benne” (2Kor 1,19-20).

Ha aggódunk is nehéz sorsunk miatt, mégis remélhetjük, hogy Isten Igenje üdvös jövőt tervez és teremt számunkra. Ezért nem kellene magunkat minden elmarasztaló, rosszindulatú kritika hallatára egy erőszakkal kicsikart Igen után heccelni.

* * *

Nem

A Nem szó sokszor keserű csalódással, makacssággal vagy kétségbeeséssel van telítve. Mégis mindennapi szavainkhoz tartozik. Sok esetben megnyugtatóbb egy világos Nem, mint egy kitérő, semmitmondó, bizonytalanná tevő válasz. „Az igen igen, a nem nem; ami ezen felül van, a gonosztól való” (Mt 5,37).

A nemleges válasz lehet igazságtalan és rossz; különösen, ha harag, önkeresés, félelem, gyávaság, büszkeség, türelmetlenség, lustaság vagy butaság sugallja. De lehet egy Nem az igazságosság, a szeretet, a felelősség világos kifejezése is. A specialisták és a komplikált társadalmi folyamatok korában nehéz – sokszor lehetetlen – véglegesen egyértelmű választ adni. De mégsem lehet a sem Igen se Nem elkötelezetlen atmoszférájában emberileg élni. A hátrazott Nem épp oly fontos, mint az Igen.

„Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával” (Mt 10,34). – Emberi hűség nem lehetséges, ha sohasem mondunk Nemet. De minden Nem csak akkor lesz szükséges és üdvös, ha egy nagyobb Igen miatt mondjuk ki. Ezért a Nem sohasem lehet az utólsó szó!

Hegyi György – Antal Pál

ÉRETT EMBERSÉGGEL

Egyik barátunk néhány évvel ezelőtt „Az emberek erkölcstelensége” címmel terjedelmes tanulmányt készített. A kisebb könyvet is kitevő kiadatlan munka azt az égető kérdést veti fel: miért fordulhat elő vallásos emberek, sőt papok és szerzetesek között is, hogy közönyösek, mások igényei előtt teljesen bezárkóznak, sőt kifejezetten szeretetlenek, – ami ugyancsak összeegyeztethetetlen az evangélium szellemével. Megfigyelései és ismerősei elbeszélése alapján jegyzett fel ilyen történeteket: „Az előttem levő padban ült, rosszul volt öltözve,